

กบฏของการเลือกตั้งกับการพัฒนาประชาธิปไตย

ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์

จารุวรรณ แก้วมะโน

แม้ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้อำนาจอธิปไตยที่ตนมีในการปกครองประเทศผ่านการเลือกผู้แทน ตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบผู้แทน (representative democracy) กระนั้น การเลือกตั้งที่ผ่านมามักครั้งกลับพบว่าได้นำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งไม่เฉพาะระหว่างผู้สมัครเท่านั้นแต่ยังขยายลงไปสู่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่สนับสนุนผู้สมัครแต่ละฝ่ายด้วย ส่งผลให้การเมืองท้องถิ่นเกิดความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการเลือกตั้ง ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือกันในการพัฒนาและคุณภาพชีวิตของผู้นับในภาพรวม

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องชุมชนพลเมืองเข้มแข็งผ่านการเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียง โดยสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ได้เลือกพื้นที่เพื่อศึกษาการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างปีงบประมาณ 2561-2562¹ ได้ชี้ให้เห็นว่า**การเลือกตั้งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความสามัคคีของคนในชุมชนลดน้อยลงไป** ทั้งๆที่คนในชุมชนต่างก็เป็นเครือญาติและรู้จักกันเป็นอย่างดี ทว่าเมื่อมีการเลือกตั้งขึ้นครั้งใดการแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตายระหว่างผู้สมัครก็ตามมา และนั่นก็นำมาซึ่งการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันของคนในชุมชน

การแข่งขันที่รุนแรงได้ทำให้การเลือกตั้งกลายเป็นเรื่องของ “กบฏ” ช่วงเวลาในการฉกฉวยโอกาสของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการดักตวงผลประโยชน์เฉพาะจากผู้สมัครเนื่องจากไม่มั่นใจว่าเมื่อสิ้นสุดฤดูกาลเลือกตั้งแล้ว พวกเขาจะยังสามารถเข้าถึงผู้สมัครได้อย่างเช่นในช่วงหาเสียงหรือไม่ ผลจากการศึกษายังพบอีกว่าการแข่งขันกันของผู้สมัครในการใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองในช่วงของการเลือกตั้งนั้น ได้กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติระหว่างผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้งอีกด้วย โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งมองว่าการมอบเงินทองให้ นั้นเป็นเสมือนสิ่งพวกเขาสมควรได้รับ เนื่องจากผู้สมัครที่ชนะจะได้รับเงินเดือนทุกเดือน ขณะที่พวกเขา นั้นอาจจะไม่ได้อะไรอีกเลยหลังจากนั้น

กบฏการเลือกตั้งข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมที่ไม่ถูกต้องและส่งผลต่อความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือขณะที่ผู้สมัครก็ไม่มั่นใจว่าหากเอาความดีเข้าสู่พวกเขาจะสามารถเอาชนะผู้สมัครที่มีเงินมากกว่าและใช้เงินเพื่อซื้อเสียงในการเลือกตั้งได้หรือไม่ ในทางกลับกันประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ไม่มั่นใจว่าเมื่อหมดฤดูกาลเลือกตั้งแล้วพวกเขายังจะสามารถเข้าถึงผู้สมัครเหล่านี้ได้

¹ จารุวรรณ แก้วมะโน, โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมชุมชนพลเมืองเข้มแข็งผ่านการเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียง, [ออนไลน์] [2562], เข้าถึงเมื่อ 6 ต.ค. 2563 จาก <http://www.kpi.ac.th/knowledge/research>

หรือไม่ จึงทำให้ผู้สมัครตัดสินใจที่จะใช้เงินเพื่อซื้อเสียง ขณะที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็เลือกที่จะเรียกเรื่องเงินหรือผลประโยชน์บางประการเพื่อแลกกับการขายเสียง

เมื่อต่างฝ่ายต่างมีความคาดหวังที่แตกต่างกันและหวังผลประโยชน์ซึ่งกันและกันตั้งแต่ต้น การแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตาย การเลือกฝึกเลือกฝ่ายจึงเกิดขึ้น ส่งผลให้ผู้สมัครที่ยังมีความหวังกังวลว่าจะพ่ายแพ้ต่อการเลือกตั้ง(ทั้งๆที่อาจมีการลงทุนในการหาเสียงไว้มาก) นั้นอาจเลือกใช้วิธีการยิง “กระสุนนัดสุดท้าย” ในวันก่อนเลือกตั้ง แม้จะไม่สามารถรับประกันได้ว่ากระสุนนัดดังกล่าวจะทำให้ผู้นั้นชนะการเลือกตั้งหรือไม่ก็ตาม สิ่งนี้จึงกลับยิ่งเป็นการสุ่มไฟให้การแข่งขันประชันกันในการเลือกตั้ง ไม่อาจยอมอ่อนข้อต่อกันเพื่อให้ได้มาซึ่งคำว่า “ชนะ” จนไม่สามารถร่วมมือกันได้ภายหลังการเลือกตั้ง

ด้วยกับดักและคำนิยามดังกล่าว จึงทำให้การเลือกตั้งแทนที่จะเป็นกลไกสำคัญในการได้มาซึ่งผู้แทนที่จะทำหน้าที่แทนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกฝ่าย กลับกลายเป็นเงื่อนไขกำลังสร้างความขัดแย้ง ร้าวลึกในชุมชนที่ละน้อยที่จะส่งผลต่อการบ่อนทำลายพลังของประชาชน ชุมชน และประชาธิปไตย มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้สมัครต้องการเอาชนะกันจนกระทั่งสามารถทำได้ทุกวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ ไม่ว่าจะเป็นการใส่ร้ายป้ายสีผู้สมัครคนอื่นหรือการซื้อสิทธิซื้อเสียง และหากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งยอมรับการแข่งขันกันที่ไม่โปร่งใสและไม่เป็นธรรม พร้อมทั้งยังเข้าร่วมกับขบวนการดังกล่าวไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว เช่น โดยการพูดคุยต่อเรื่องราวการโจมตีผู้สมัคร โดยปราศจากการตรวจสอบข้อมูล การพ่นขี้จันต่อ หรือการยอมที่จะรับเงินผู้สมัครเพื่อแลกกับคะแนนเสียงของตน ยิ่งเท่ากับเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้สมัคร สุดท้ายเมื่อการเลือกตั้งสิ้นสุดลงปัญหาจำนวนมากก็จะตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องความรู้ความสามารถของผู้สมัครในการจัดการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน ปัญหาการขาดความเชื่อมโยงเชิงนโยบายระหว่างผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ปัญหาความไม่โปร่งใสในการเข้ามาสู่ตำแหน่ง รวมไปถึงปัญหาที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงตัวแทน เมื่อเป็นเช่นนี้ความห่างไกลระหว่างผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะยิ่งห่างกันออกไป และเมื่อไม่สามารถได้ผู้แทนที่มีความสามารถในการบริหารบ้านเมืองที่ดีสังคมก็จะเต็มไปด้วยปัญหาสะสมที่นับวันจะเพิ่มขึ้น การตระหนักถึงความสามารถของผู้คนในสังคมในฐานะพลเมืองผู้มีสิทธิในการแสดงออกซึ่งความเห็นและมีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมืองกับภาครัฐย่อมลดลงไปด้วย ไม่ต่างจากสิ่งที่เดวิด แมทธีวส์² ได้ชี้ให้เห็นว่าการตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมโดยผู้แทนนั้นมีผลอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมความมั่นใจในศักยภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้คนในสังคม หากผู้แทนตอบสนองต่อประชาชนน้อย เมื่อนั้นพวกเขาจะเห็น

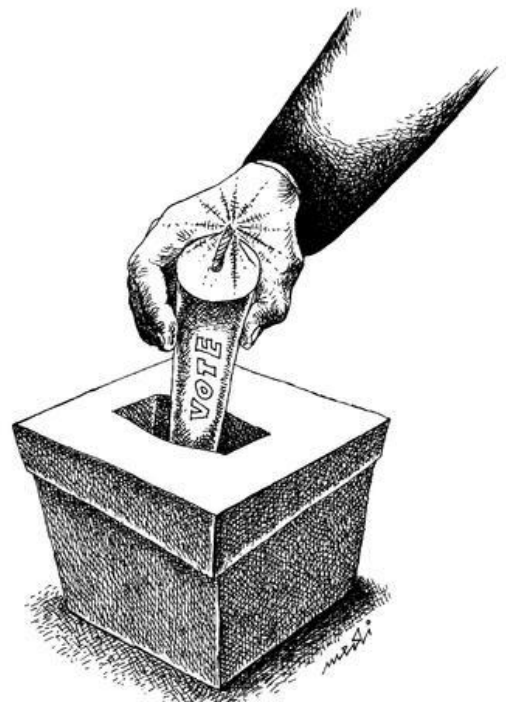
² เดวิด แมทธีวส์, เขียน. วันชัย วัฒนศัพท์, แปลและเรียบเรียง. การเมืองภาคพลเมือง : การค้นหาเสียงของสาธารณชนที่มีความรับผิดชอบ. (ขอนแก่น : สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552).

ความสำคัญของการเลือกตั้งลดลง ดังปรากฏออกมาในกรณีที่ใช้สิทธิเลือกตั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ลดลง เป็นต้น สำหรับประเทศไทยนั้นแม้สัดส่วนของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะไม่ได้ลดลงไป แต่สุดท้ายหากการเลือกตั้งยังไม่สามารถทำให้ได้ตัวแทนที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และปราศจากการซื้อสิทธิขายเสียงแล้ว การเลือกตั้งจะกลายเป็นเพียงพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่บั่นทอนและกัดกร่อนความเข้มแข็งของทุกคนในสังคมตลอดจนคุณภาพประชาธิปไตยไปอีกนาน

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งในอดีตที่มีการแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตาย ทำทุกวิธีการเพื่อให้ฝ่ายตนชนะการเลือกตั้ง ก่อให้เกิดความแตกแยก แบ่งฝักแบ่งฝ่าย และซื้อสิทธิขายเสียงกันอย่างมาดตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการเลือกตั้ง ซึ่งบ่อนทำลายคุณภาพชีวิตและพลังของคนในชุมชน

ขอเน้นว่า การเลือกตั้งไม่ได้เป็นปัญหาในตัวเอง เพราะการเลือกตั้ง หรือการโหวต (vote) เป็นเพียงเครื่องมือหรือกลไกสำคัญที่ใช้กันโดยทั่วไป เพื่อตัดสินใจระหว่างคนจำนวนมาก สิ่งที่เป็นปัญหาคือผู้ใช้และผู้เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งต่างหาก ที่ทำให้การเลือกตั้งทำงานบิดเบือนไป

ด้วยเหตุนี้ หากทุกฝ่ายตั้งต้นทำความเข้าใจการใช้การเลือกตั้งใหม่อย่างสร้างสรรค์และหลุดพ้นจากกับดักความคิดและค่านิยมเดิมๆแล้ว ก็จะช่วยลดปัญหาอันเกิดจากการใช้เครื่องมือนี้ได้ โดยหนึ่งในกระบวนการที่จะส่งเสริมคุณภาพของกระบวนการเลือกตั้งได้ก็คือ “การเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียง” ท่านผู้อ่านที่สนใจกระบวนการดังกล่าวสามารถติดตามอ่านกันได้ ในบทความ “การเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงคืออะไรและทำได้จริงหรือไม่” ?

ที่มาภาพ www.toonpool.com